

**ЗАСТУПНИКИ
МІНІСТРІВ**

Рекомендації

CM/Rec(2022)9

30 березня 2022

Рекомендація CM/Rec(2022)9

Комітету міністрів Державам-членам

Про захист свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя

(Ухвалено Комітетом міністрів Ради Європи на 1430-му засіданні заступників міністрів 30 березня 2022 року)

Комітет міністрів, відповідно до статті 15.b Статуту Ради Європи,

Беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами;

Усвідомлюючи необхідність Держав-членів розвивати спільну та скоординовану політику у сфері боротьби зі злочинністю щодо захисту свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя;

Відзначаючи, що дедалі більше визнають особливу роль свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя у кримінальних провадженнях, і що їхні показання часто мають вирішальне значення для притягнення правопорушників до відповідальності, особливо щодо тяжких та інших кримінальних правопорушень, коли інші докази може бути важко отримати та/або коли інформація про правопорушників та організацію правопорушень може мати вирішальне значення для притягнення до відповідальності як виконавців, так і організаторів таких діянь;

Враховуючи, що під час вчинення таких кримінальних правопорушень, як діяльність організованої групи, міжнародні злочини, тероризм та інші правопорушення, коли злочинці вдаються до погроз та насильства як засобу примусу, зростає ризик того, що свідки будуть піддаватися залякуванню;

Враховуючи, що підсумковий звіт Міждисциплінарної групи з міжнародних дій проти тероризму (GMT) та наступні рішення Комітету міністрів визнають захист свідків та осіб, йдуть на співпрацю з органами правосуддя, як пріоритетну сферу правової діяльності Ради Європи у боротьбі з тероризмом;

Нагадуючи, що в Резолюції № 1 «Про боротьбу з міжнародним тероризмом», ухваленій на 24-й Конференції міністрів юстиції Держав-членів Ради Європи (Москва, 4-5 жовтня 2001 року), Комітету міністрів було запропоновано без зволікань вжити всіх нормативних заходів, які вважаються необхідними для надання допомоги Державам-членам у запобіганні, виявленні, переслідуванні та покаранні за акти тероризму, наприклад, удосконалення механізму захисту свідків та інших осіб, що беруть участь у судових процесах, в тому числі за участю осіб, обвинувачених у вчиненні терористичних злочинів;

Нагадуючи, що в Резолюції № 1 «Про боротьбу з тероризмом», ухваленій на 25-й Конференції міністрів юстиції Держав-членів Ради Європи (Софія, 9-10 жовтня 2003 року), Комітету міністрів було запропоновано, серед іншого, невідкладно продовжити роботу з метою прийняття відповідних міжнародних документів щодо захисту свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя;

Будучи переконаними, що, хоча всі особи мають громадянський обов'язок давати правдиві показання як свідки, якщо цього вимагають норми кримінального правосуддя, слід домогтися більшого визнання їхніх прав, проблем та потреб, серед яких – право не зазнавати будь-якого непомірного втручання та права не наражати себе на ризик;

Враховуючи, що на Держави-члени покладено обов'язок захищати свідків і осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, від такого втручання шляхом поширення на них особливих заходів захисту, призначених створити ефективні гарантії їхньої безпеки;

Враховуючи особливі потреби вразливих свідків, таких як потерпілі, у тому числі потерпілі сексуального та гендерно-зумовленого насильства, неповнолітні та свідки з медичними або особливими потребами;

Вважаючи, що система кримінального правосуддя не має права на поразку у притягненні правопорушників до відповідальності, оскільки свідків або осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, фактично позбавлено бажання надавати відповідну інформацію та вільно давати правдиві показання;

Відзначаючи, що таке знеохочення може бути спричинене відсутністю довіри до системи кримінального правосуддя та нездатністю забезпечити належний захист і гарантії для свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя;

Усвідомлюючи, що захист свідків і осіб, йдуть на співпрацю з органами правосуддя, вимагає конфіденційності та пересвідчення протягом усього судового процесу і що слід докладати зусиль для забезпечення ефективних заходів, спрямованих на запобігання спробам розшуку свідків і осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, зокрема, злочинними організаціями, в тому числі – терористичними;

Усвідомлюючи, що, у зв'язку з широким використанням соціальних мереж і нових технологій, у тому числі біометричних та інших технологій, за допомогою яких можна ідентифікувати або викрити осіб, виникають нові виклики перед захистом свідків і осіб, які співпрацюють із правосуддям;

Усвідомлюючи відмінності правових систем і процедур держав-членів щодо захисту свідків і осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, і, таким чином, підкреслюючи постійну потребу в подальшій гармонізації і зміцненні міжнародного співробітництва та обміну передовим досвідом у питаннях, пов'язаних із захистом свідків і осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, з метою прийняття загальних принципів і стандартів, а також сумісних процедур і практик;

Беручи до уваги положення Європейської конвенції з прав людини (ETS № 5) та прецедентне право Європейського суду з прав людини, в яких визнається право захисту на допит свідка та оскарження його/її показань;

Враховуючи, що стандарти, які містяться в Рекомендації Rec(2005)9 Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям», потребують перегляду та оновлення з метою відображення змін, які відбулися у сфері захисту свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, в Європі, в тому числі вирішення деяких нових викликів, спричинених розвитком інформаційних, біометричних та комунікаційних технологій;

Зважаючи на:

- Рекомендацію [CM/Rec\(2012\)4](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо захисту прав людини у зв'язку з послугами соціальних мереж»;
- Рекомендацію [CM/Rec\(2012\)3](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо захисту прав людини у зв'язку з пошуковими системами»;
- Рекомендацію [Rec\(2006\)8](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо надання допомоги потерпілим від злочинів»;
- Рекомендацію [Rec\(99\)5](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо захисту права на приватність в Інтернеті»;
- Рекомендацію [Rec\(97\)13](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо залякування свідків та права на захист, зокрема, щодо заходів, яких слід вживати стосовно вразливих свідків, особливо у випадках злочинів у сім'ї»;
- Рекомендація [Rec\(96\)8](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо кримінальної політики в Європі в перехідний період»;
- Рекомендація [Rec\(91\)11](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо сексуальної експлуатації, порнографії, проституції та торгівлі дітьми та неповнолітніми»;
- Рекомендація [Rec\(87\)21](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо допомоги потерпілим від злочинів та запобігання віктимізації»;
- Рекомендація [Rec\(85\)4](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо насильства в сім'ї»;
- Рекомендація [Rec\(85\)11](#) Комітету міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу»;

Беручи до уваги План дій Ради Європи по боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю (2016-2020 pp.);

Замінює текстом цієї Рекомендації Рекомендацію Rec(2005)9 Комітету Міністрів Ради Європи Державам-членам «Щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям».

Рекомендує урядам Держав-членів:

- i. керуватися, при розробці норм свого внутрішнього законодавства та перегляді своєї кримінальної політики і процесу, принципами і заходами, викладеними в Додатку до цієї Рекомендації;
- ii. забезпечити поширення необхідної інформації про ці принципи та заходи серед усіх зацікавлених органів, таких як судові органи, слідчі органи та органи прокуратури,

CM/Rec(2022)9

підрозділи із захисту свідків, асоціації адвокатів, а також відповідні соціальні та міжнародні інституції.

I. Визначення

Для цілей цієї Рекомендації термін:

- «свідок» означає будь-яку особу, якій відомі обставини, що мають значення для кримінального провадження, про яке вона дала та/або може дати показання (незалежно від її статусу та прямої чи опосередкованої, усної чи письмової форми показань, відповідно до національного законодавства), і яка не підпадає під визначення «особа, яка йде на співпрацю з органами правосуддя»;
- «особа, яка йде на співпрацю/ співпрацює з органами правосуддя» означає будь-яку особу, якій пред'явлено кримінальне обвинувачення, або яку було засуджено за участь у злочинній спільноті чи будь-якій іншій злочинній організації, або за вчинення кримінальних правопорушень організованою групою, але яка погоджується співпрацювати з органами кримінального правосуддя, зокрема, шляхом надання показань про злочинну спільноту або організацію, або про будь-яке кримінальне правопорушення, пов'язане з діяльністю організованих груп, або про інші тяжкі кримінальні правопорушення;
- «потерпілий» означає будь-яку фізичну особу, якій завдано шкоди, в тому числі фізичні або психічні травми, емоційні страждання або економічні втрати, спричинені діями або бездіяльністю, що порушують кримінальне законодавство Держави-члена. Термін «потерпілий» також включає, де це доречно, найближчих родичів або утриманців безпосередньої жертви в тій мірі, в якій їм нанесено шкоду;
- «залякування» означає будь-яку пряму або непряму погрозу, що здійснюється або може бути здійснена щодо свідка або особи, яка йде на співпрацю з органами правосуддя, що може призвести до його/ її знеохочення давати показання без неправомірного втручання, або що є наслідком надання нім/ нею показань;
- «оцінка загрози» означає процес, за допомогою якого розуміють природу загрози, і, серед іншого, визначають та вивчають потенційне джерело (джерела) загрози, можливість, схильність та історію насильства, а також потенційне або навмисне застосування будь-якої форми насильства, залякування або втручання щодо потенційних свідків та осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, незалежно від того, чи було завдано фактичної шкоди чи ні;
- «оцінка ризику» означає процес, за допомогою якого розуміють природу ризику, і, серед іншого, визначають та вивчають ймовірність і наслідки втілення загрози, а також характер, серйозність і структуру правопорушень, про які відомо особі, що підлягає захисту; визначають рівень цієї особи участі в розслідуванні та/або справі, значимість внеску, серйозність залякування та обставини, які сприяють цим факторам. Оцінка ризику є основою для прийняття відповідних рішень та дій, спрямованих на зменшення ризику;
- «анонімність» означає, що персональні дані свідка або особи, яка йде на співпрацю з органами правосуддя, за загальним правилом не розголошуються протилежній стороні або громадськості;
- «близькі свідків і осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя» – родичі та

інші особи, які перебувають у близьких стосунках зі свідками і особами, які співпрацюють органами правосуддя, наприклад, чоловік/дружина (особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі), діти, онуки, батьки, брати і сестри;

- «заходи захисту» означає всі індивідуальні процесуальні або непроцесуальні заходи, спрямовані на захист свідка або особи, яка йде на співпрацю з органами правосуддя, від будь-якого залякування та/або будь-яких небезпечних наслідків з приводу рішення співпрацювати з органами правосуддя;
- «програма захисту» означає формалізований комплекс індивідуальних заходів захисту, адаптований до потреб особи, загрози та ризику, який може бути, наприклад, описаний у меморандумі про взаєморозуміння, підписаному відповідальними органами та свідком або особою, яка співпрацює з правосуддям, що перебуває під захистом;
- «підрозділ (підрозділи) із захисту свідків» означає компетентний національний орган (або органи), відповідальний за здійснення, координацію та нагляд за захистом свідків, осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та інших осіб, яким надано статус осіб під захистом згідно з національним законодавством, та уповноважений здійснювати програми захисту. Він повинен відповідати за оцінку загрози та ризику для учасників програми та забезпечувати конфіденційність програми, її процедур та учасників. Він сприяє інтеграції захищених осіб у нове середовище з метою їхньої подальшої самодостатності, пропонуючи доступ до правової, професійної, освітньої, психологічної, соціальної та технологічної допомоги, а також, у разі необхідності, до догляду та фінансової допомоги, з належним урахуванням конфіденційності та цілісності програми.

II. Загальні принципи

1. Слід вжити відповідних законодавчих та практичних заходів для забезпечення того, щоб свідки та особи, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, могли вільно повідомляти про кримінальні правопорушення, інформувати та надавати показання, не зазнаючи будь-якого залякування.
2. Поважаючи права захисту, слід організовувати захист свідків, осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя, та їхніх близьких, у разі необхідності, до, під час та після судового розгляду.
3. Залякування свідків, осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя та їхніх близьких повинні, за необхідності, каратися або як окремі кримінальні правопорушення, або як ознака складу такого правопорушення, як застосування неправомірних погроз.
4. З урахуванням правових привілеїв, що надають деяким особам право відмовитися від дачі показань, слід заохочувати свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, повідомляти будь-яку відповідну інформацію про кримінальні правопорушення компетентним органам, а потім погоджуватися давати показання в суді.
5. Беручи до уваги принцип вільної оцінки судом доказів та поваги до прав захисту, процесуальне законодавство повинно передбачати можливість врахування впливу залякування на показання, а заяви, зроблені на досудовому слідстві, повинні бути дозволені (та/або використані) в суді.
6. Поважаючи права захисту, слід розглянути альтернативні методи надання доказів, за

яких буде забезпечено захист свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям, від залякування, що виникає внаслідок прямої конфронтації з обвинуваченим, та забезпечити їхню доступність у разі необхідності.

7. Персонал органів кримінального правосуддя, при проведенні оцінки загроз і ризиків та надання захисту свідкам, повинен мати належну підготовку та керівні документи щодо дій у випадках, коли свідкам або особам, які співпрацюють з органами правосуддя, можуть знадобитися заходи чи програми захисту або інші відповідні заходи підтримки чи запевнення для надання показань.

8. Усі етапи процедури, пов'язані з прийняттям, здійсненням, зміненням та скасуванням заходів або програм захисту, повинні бути конфіденційними; за несанкціоноване розголошення цієї захищеної інформації слід передбачити кримінальну відповідальність, особливо для гарантування безпеки особи, яка перебуває під захистом, і запобігання безкарності та подальшому незаконному розголошенню і втручанню в процес кримінального правосуддя.

9. При прийнятті заходів або програм захисту слід також враховувати необхідність досягнути належного балансу з принципом захисту прав та очікуваннями потерпілих.

III. Заходи та програми захисту

10. При розробці або оновленні системи заходів для боротьби з тяжкими кримінальними правопорушеннями, в тому числі пов'язаними з організованою злочинністю, міжнародною злочинністю, тероризмом та іншими формами кримінальних правопорушень, де злочинці вдаються до погроз і насильства як засобу примусу, слід вжити належних заходів для захисту свідків і осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, від залякування, втручання або заподіяння шкоди.

11. Жодні правопорушення, пов'язані з тероризмом, не повинні виключатися зі складу правопорушень, щодо яких передбачаються спеціальні заходи/програми захисту свідків.

A. Право на заходи та програми захисту

12. При вирішенні питання про те, чи має свідок або особа, яка співпрацює з органами правосуддя, право на заходи або програми захисту слід, серед іншого, брати до уваги наступні критерії:

- залученість особи, яка підлягає захисту (як потерпілий, свідок, співучасник, підбурювач або пособник), у розслідуванні та/або у справі;
- значущість її внеску;
- серйозність правопорушення;
- серйозність залякування та погроз;
- готовність і відповідність умовам до застосування заходів чи програм захисту;
- ризик для програми та спільноти.

13. Ухвалюючи рішення про вжиття заходів захисту та оцінці критеріїв, зазначених у пункті 12, слід враховувати, чи є інформація або показання, надані свідком або особою, яка співпрацює з органами правосуддя, суттєвими для справи, або чи вважається інша інформація або докази, які не потребують піддавати свідка або особу, яка співпрацює з органами правосуддя, ризику, достатніми для доведення вини у справі.

B. Обсяг заходів і програм захисту та їх застосування

14. Слід забезпечити пропорційність між характером заходів захисту та серйозністю залякування і загрози для свідка або особи, яка співпрацює з органами правосуддя.

15. Свідкам або особам, які співпрацюють з органами правосуддя, які піддаються залякуванням та погрозам однакового роду, слід забезпечити право на однаковий захист. Однак будь-які заходи/програми захисту повинні враховувати конкретні особливості справи та індивідуальні потреби особи (осіб), які підлягають захисту. Особливу увагу та заходи захисту слід приділяти вразливим свідкам, наприклад, потерпілі, у тому числі потерпілі сексуального та гендерно-зумовленого насильства, неповнолітні та свідки з медичними або особливими потребами.

16. Процесуальні норми, спрямовані на захист свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, повинні забезпечувати дотримання необхідного в демократичному суспільстві балансу між запобіганням злочинам, потребами свідків, осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та потерпілих, а також забезпеченням права на справедливий судовий розгляд.

17. Забезпечуючи сторонам належну можливість оскаржити показання, надані свідком або особою, яка співпрацює з органами правосуддя, можна, серед іншого, розглянути такі заходи захисту, спрямовані на запобігання розкриття особи свідка або особи, яка співпрацює з органами правосуддя, до, під час та після кримінального провадження, як-от:

- використання вигаданих імен та зміна персональних даних протягом усього кримінального провадження;
- запис за допомогою аудіовізуальних засобів показань свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, під час попередньої стадії провадження;
- використання показань, наданих на досудовому провадженні, як доказів у суді у випадках, коли свідок не може з'явитися до суду або коли його явка до суду може спричинити реальну небезпеку для свідка чи особи, яка співпрацює з правосуддям, або їхніх близьких; досудові показання повинні розглядатися як належні докази, якщо сторони мають або мали можливість брати участь у допиті й/або в перехресному допиті свідка й обговорювати зміст показань;
- розкриття відомостей, що дозволяють встановити особу свідка або особу, яка йде на співпрацю з органами правосуддя, на найпізнішому можливому етапі провадження, коли ризик втручання може бути меншим або коли вживаються додаткові заходи, та/або розкриття лише окремих деталей;
- виключення або обмеження доступу засобів масової інформації та/або громадськості до всього судового процесу або його частини, наприклад, шляхом проведення частини слухань на закритих засіданнях, якщо це необхідно для захисту особи свідка або особи, яка співпрацює з органами правосуддя;
- використання засобів, що перешкоджають фізичній ідентифікації свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, наприклад, використання ширм або завіс, маскуванню обличчя свідка або спотворення голосу;
- використання всіх доступних засобів, доступних завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям згідно з національним законодавством та нормативно-правовими актами щодо процедури та доказів, для сприяння захисту свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, в тому числі відеоконференції.

18. Будь-яке рішення про надання анонімності свідку або особі, яка співпрацює з органами правосуддя у кримінальному провадженні, ухвалюється відповідно до національного законодавства та європейського права в галузі прав людини.

19. Там, де це можливо, і відповідно до національного законодавства, анонімність осіб, які можуть надати показання, повинна бути винятковим заходом. У випадках, коли гарантій анонімності вимагає свідок та/або їх одержує тимчасово за рішенням компетентних органів, кримінально-процесуальне законодавство повинно передбачати процедуру перевірки для підтримання справедливого балансу між потребами кримінального правосуддя та правами сторін. За допомогою цієї процедури сторони повинні мати можливість оскаржити передбачувану потребу в анонімності свідка, надійність свідка і джерело походження його відомостей.

20. Будь-яке рішення про надання анонімності має прийматися лише тоді, коли компетентний судовий орган встановить, що відповідній особі або її близьким загрожує серйозна небезпека, докази є вагомими, а сама особа заслуговує на довіру.

21. У випадку надання анонімності, обвинувачення не має ґрунтуватися винятково або вирішальною мірою на доказах, отриманих від анонімних свідків або осіб, які співпрацюють з органами правосуддя.

22. За необхідності слід створювати програми захисту свідків, які повинні бути доступними для свідків та осіб, що співпрацюють з органами правосуддя, які потребують захисту відповідно до національного законодавства про захист свідків або внутрішніх положень. Ці програми повинні, якщо це можливо в рамках компетентного органу, здійснюватися, контролюватися та координуватися спеціалізованими підрозділами з захисту свідків, які мають необхідний ступінь автономії. Їхня головна мета має полягати у підтримці процесу кримінального правосуддя шляхом забезпечення життя, особистої безпеки та добробуту свідків і осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та їхніх близьких, зокрема, шляхом надання належного фізичного, психологічного, освітнього, соціального та фінансового захисту та підтримки. Держави-члени повинні забезпечити належні укомплектованість, ресурси та підготовку цих підрозділів, а також доступ до негласного матеріально-технічного забезпечення та фінансів з метою надання належного захисту та підтримки особам, які входять до програми захисту.

23. Програми захисту, що передбачають докорінні зміни в житті особи, яка перебуває під захистом (наприклад, зміна місця проживання, особистих даних або видалення цифрової ідентифікації), повинні застосовуватися до свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, які потребують захисту після закінчення кримінального процесу, в якому вони надають показання. Такі програми, які можуть тривати протягом обмеженого періоду або довічно, залежно від постійності загрози, слід застосовувати, якщо жодні інші заходи не вважаються достатніми для захисту свідків і осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та їхніх близьких.

24. Прийняття таких програм вимагає інформованої згоди особи (осіб), що підлягають захисту, та належної нормативно-правової бази, в тому числі належні гарантії прав свідків або осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, згідно з національним законодавством. Свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, слід також інформувати про ризики, пов'язані з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернету та соціальних мереж, а також про їхні обов'язки та права у зв'язку з цим. Слід сприяти міжвідомчій співпраці між органами, що працюють з персональними даними, з метою уникнення ризиків встановлення особистості та викриття захищених свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя.

25. За необхідності заходи захисту можуть бути прийняті в терміновому порядку на тимчасовій основі до офіційного затвердження програми захисту.

С. Особливі потреби осіб, які йдуть на співпрацю з органами правосуддя

26. Враховуючи важливу роль, яку можуть відігравати особи, що співпрацюють з органами правосуддя, у боротьбі з та протидії тяжким злочинам, а також особливі ризики, на які вони наражаються, їм слід приділяти належну увагу та заохочувати до співпраці, наприклад, пом'якшення покарання або надання імунітету в обмін на надання інформації, що може бути використана у кримінальному провадженні. За необхідності, програми захисту, що застосовуються до осіб, які співпрацюють з органами правосуддя та які перебувають під вартою, можуть також включати спеціальні заходи, як особливі режими відбування покарання.

27. Захист осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, також має бути спрямований на забезпечення достовірності їхніх показань і громадської безпеки. Необхідно вжити належних заходів для захисту від ризику вчинення нових кримінальних правопорушень особами, які співпрацюють з органами правосуддя, перебуваючи під захистом, і, таким чином, навіть мимоволі, ставлячи під загрозу розгляд справи в суді. Умисне здійснення злочину особою, яка співпрацює з правосуддям, що перебуває під захистом, мало б за відповідних обставин тягти за собою скасування заходів захисту.

Д. Підрозділи із захисту свідків

28. Там, де це можливо, в рамках компетентного органу слід створити спеціальні підрозділи із захисту свідків, які безпосередньо займаються захистом свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя. Кадрами таких підрозділів повинні бути висококваліфіковані експерти, які мають необхідний досвід, але не лише обмежені ним, зокрема, у сфері безпеки та захисту, повторної ідентифікації та створення легенд, таємного матеріально-технічного забезпечення та фінансів, психосоціальної оцінки та підтримки, інформаційно-комунікаційних технологій, оцінки загроз та ризиків, догляду та управління фінансами. Для вразливих груп свідків, таких як потерпілі, у тому числі потерпілі сексуального та гендерно-зумовленого насильства, неповнолітні або свідки з медичними або особливими потребами, повинен бути доступний спеціалізований персонал. Слід також приділяти належну увагу забезпеченню належного гендерного представництва, мовного досвіду та знань, а також врахуванню етнічних, культурних та релігійних потреб свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, в рамках програми. Для забезпечення найвищого рівня захисту, конфіденційності та підтримки осіб, які беруть участь у програмах, необхідно регулярно проводити належну та безперервну підготовку персоналу, у тому числі в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, цифрової безпеки та кібербезпеки.

29. З дотриманням основних принципів, що визначають адміністративній устрій кожної держави, персоналові, відповідальному за впровадження заходів захисту, слід користуватися оперативною самостійністю і не брати участі ні в розслідуванні, ні в підготовці справи, у якій свідкові або особі, яка співпрацює з органами правосуддя, належить давати показання. Із цією метою слід передбачити організаційне розмежування відповідних функцій. Водночас слід забезпечити належний рівень співпраці та контактів з правоохоронними органами та між ними з метою успішного прийняття та реалізації заходів і програм захисту, а також забезпечення скоординованого та цілісного підходу до осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та захисту і підтримки свідків протягом усього процесу - від розслідування до судового розгляду та після нього. За можливості, така співпраця та координація повинні починатися до того, як будуть встановлені перші контакти зі свідками та особами, які співпрацюють з органами правосуддя, та проведені їхні допити, щоб забезпечити належну практику та звести до мінімуму ризик викриття.

IV. Міжнародне співробітництво

30. Поважаючи відмінності різних правових систем та основоположні принципи адміністративного устрою кожної держави, слід дотримуватися спільного підходу у міжнародних питаннях, пов'язаних із захистом свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя. Такий спільний підхід має бути спрямований на забезпечення належних професійних стандартів і сумісних процедур і практик, принаймні щодо вирішальних аспектів конфіденційності, недоторканності, необхідної інформації, оцінці ризиків і загроз, а також підготовці кадрів. Держави-члени повинні забезпечити належний обмін інформацією, передовим досвідом та співробітництвом між органами, відповідальними за програми захисту.

31. Необхідно вжити заходів, спрямованих на зміцнення міжнародного співробітництва, з метою сприяння проведенню допиту захищених свідків і осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, а також для забезпечення транскордонного здійснення програм захисту.

32. Слід розширити сферу, а також ефективно та швидко здійснювати міжнародне співробітництво в питаннях, пов'язаних із захистом свідків і осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, у тому числі з відповідними міжнародними юрисдикціями.

33. Наприклад, слід розглянути наступні цілі:

- надати допомогу у тимчасовому або постійному переселенні за кордон свідків, осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, які перебувають під захистом, та їхніх близьких, а також забезпечити їхній захист, зокрема у випадках, коли не може бути знайдено іншого рішення, за наявності відповідних двосторонніх або багатосторонніх угод;
- надати психосоціальну підтримку свідкам, особам, які співпрацюють з органами правосуддя, та їхнім близьким, які тимчасово або постійно переселяються, у тому числі шляхом створення програм для їхньої інтеграції в трудове та соціальне життя за новим місцем проживання, а також уточнити правові підстави для видачі їм посвідки на тимчасове проживання;
- сприяти та покращити використання інформаційних та комунікаційних технологій, а також їхню безпеку, забезпечуючи при цьому захист прав сторін;
- співпрацювати, обмінюватися передовим досвідом та розробляти спільні рішення для подолання викликів, пов'язаних із швидким розвитком нових технологій, які можуть загрожувати безпеці свідків, осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, та їхніх близьких, у тому числі тих, які можуть викрити або розкрити їхню особу через біометричну автентифікацію (наприклад, розпізнавання обличчя, відбитків пальців тощо);
- продовжувати співпрацю та покращувати обмін передовим досвідом шляхом використання існуючих мереж національних та міжнародних підрозділів та експертів із захисту свідків;
- продовжувати співпрацювати та встановлювати спільні стандарти та принципи між Державами-членами з метою сприяння ефективного та швидкому переміщенню за кордон свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, що перебувають у зоні підвищеного ризику, в тому числі шляхом встановлення спільних принципів щодо фінансування, імміграційних процедур та інших рівнів підтримки;
- сприяти захисту свідків та осіб, які співпрацюють з органами правосуддя, в контексті співпраці з міжнародними кримінальними судами та трибуналами, спільними слідчими групами, спеціальними слідчими групами, міжнародними органами та комісіями з встановлення фактів, а також переміщеними спеціалізованими судовими установами.

